

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Γράμματα

Η γλώσσα μας έχει 24 γράμματα και τα ονομάζουμε ελληνικό αλφάβητο : α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Φθόγγος είναι οι απλές φωνές με τις οποίες σχηματίζουμε λέξεις και τους φτιάχνουμε με τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου. Οι φθόγγοι είναι 25 : α, ε, ι, ο, ου, β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, π, ρ, σ, τ, φ, χ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

Τα γράμματα τα χωρίζουμε σε 7 φωνήεντα : α, ε, η, ι, υ, ο ω και 17 σύμφωνα : β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ.

Το πρώτο γράμμα κάθε λέξης λέγεται αρχικό και το τελευταίο τελικό. (Οι ελληνικές λέξεις έχουν τελικό γράμμα, φωνήεντα ή ν, ή ζ.)

Τα γράμματα ξ = (κ + σ) και ψ = (π + σ), λέγονται διπλά.

Τα δίψηφα φωνήεντα είναι : **αι, ει, οι, υι, ου** .

Τα δίψηφα σύμφωνα είναι : **μπ, ντ, γκ, τσ, τζ** .

Τα σύμφωνα τα χωρίζουμε σε :

1. Χειλικά : π, β, φ, πτ
2. Οδοντικά : τ, δ, θ, ντ
3. Λαρυγγικά κ, γ, χ, γκ
4. Ρινικά : μ, ν
5. Γλωσσικά : λ, ρ
6. Συριστικά : σ, ζ

Δίφθογγοι

α) Κύριες : αϊ, άη, όι, όη

παράδειγμα : αϊτός, κελαηδώ, βόηθα, ρόιδι

β) Καταχρηστικοί : συνδυασμός των υ, ι, ει, οι με ακόλουθο φωνήεν : υα, ια, εια, οιο, οια .

παράδειγμα : γυαλί, πουλιιά, αδειιάζω, ποιός, ποιιά.

Συνδυασμοί

αυ = αφ

αυ = αβ

ευ = εφ

ευ = εβ

π.χ. αυτός

π.χ. αυγή

π.χ. ευτυχία

π.χ. δουλευώ

Ορθογραφία :

1. Τα ρήματα σε – εύω, - εύομαι, γράφονται με συνδυασμό π.χ. παιδεύω – παιδεύομαι. **Εξαιρείται το κλέβω και το σέβομαι.**
2. Τα ρήματα σε – άβω, - άβομαι, γράφονται με β. π.χ. **ράβω – ράβομαι. Εξαιρείται το παύω και αναπαύω.**

Συλλαβές

- **Μονοσύλλαβη :** το, και
- **Δισύλλαβη :** πό – δι, ε- κεί.
- **Τρισύλλαβη :** πα – τέ – ρας, μη – τέ – ρα.
- **Πολυσύλλαβη :** πα – ρα – μύ – θι, α – στα – μά – τη – τα

Ονομασία συλλαβών

πα – ρά – θυ – ρο

ρο : λήγουσα

θυ : παραλήγουσα

ρά : προπαραλήγουσα

πα : αρχική

Κανόνες συλλαβισμού

1. Το σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα κάνει συλλαβή με το δεύτερο φωνήεν . π.χ. έ – να, ό – λα.
2. Λέξεις που αρχίζουν από σύμφωνο και ακολουθεί φωνήεν και πάλι σύμφωνο και πάλι φωνήεν, οι συλλαβές είναι ζευγάρια, σύμφωνο φωνήεν. π.χ. μά – τι, κυ – νη – γώ.
3. Τα δύο σύμφωνα δεν τα χωρίζουμε, όταν από αυτά δεν αρχίζει ελληνική λέξη. π.χ. έ – **τρε** – χε : από **τρ** αρχίζει η λέξη **τρέχω**.
4. Τα δύο σύμφωνα τα χωρίζουμε, όταν από αυτά δεν αρχίζει ελληνική λέξη. π.χ. καρ – **διά** : από **ρδ** δεν αρχίζει λέξη.
5. Τα τρία σύμφωνα τα χωρίζουμε, όταν δεν αρχίζει από αυτά λέξη. π.χ. άν – **θρω** – πος : από **νθρ** δεν αρχίζει λέξη, επομένως το πρώτο (ν) θα πάει με την προηγούμενη συλλαβή.
6. Τα τρία σύμφωνα δεν τα χωρίζουμε, όταν από αυτά ή από τα δύο πρώτα αρχίζει λέξη. π.χ. ε – **χθρι** – κό : από **χθ** αρχίζει η λέξη **χθες**.
7. Δύο όμοια σύμφωνα τα χωρίζουμε. π.χ. άλ – λος, πολ – λά.
8. Οι σύνθετες λέξεις ακολουθούν τους ίδιους κανόνες.
9. Τα δίψηφα σύμφωνα δε χωρίζονται. π.χ. πέ – ντε, μπα – μπάς.

10. Τα δίψηφα φωνήεντα, οι δίφθογοι και οι συνδυασμοί, λογαριάζονται σαν ένα φωνήεν. π.χ. αί – θου – σα, αη – δό – νι, λευ – κός, πη – γαί – νω.

Πάθη φωνηέντων

- **Συνίζηση** π.χ. νέ – ος = νιος μια συλλαβή
- **Συναίρεση** π.χ. α – γα – πά – ω = αγα – πώ,
(δύο φωνήεντα γίνονται ένα)
- **Έκθλιψη** π.χ. του αντρειωμένου = τ' αντρειωμένου
- **Αφαίρεση** π.χ. από ένα = από 'να
- **Συγκοπή** π.χ. κορυφή = κορφή
- **Αποκοπή** π.χ. λύσε το = λύσ' το

Κανόνες τονισμού

1. Ως τονικό σημάδι είναι η οξεία (´)
2. Οξεία παίρνει κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές. π.χ. τώρα, έρχομαι
3. Οξεία παίρνουν και οι μονοσύλλαβες λέξεις που έγιναν από έκθλιψη ή αποκοπή π.χ. είν' ανάγκη (έκθλιψη) κόψ' το (αποκοπή)
4. Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται. π.χ. το, του, και εκτός από τις παρακάτω περιπτώσεις :
 - το **πού** και το **πώς**, όταν είναι σε ερώτηση. π.χ. **Πού** πηγαίνεις; **Πώς** είσαι;
 - Το **πού** και το **πώς**, όταν είναι σε πλάγια ερώτηση. π.χ. Δεν μας είπες **πού** πήγες. Μου είπες **πώς** σε λένε.
 - Το **πώς**, όταν η πρόταση έχει θαυμαστικό. π.χ. **Πώς** βαριέμαι !
 - Το **πού** και το **πώς** στις παρακάτω περιπτώσεις :
 - α) Από **πού** κι ως **πού**.
 - β) **Πού** να στα λέω.
 - γ) **Πού** και **πού**.
 - δ) Αραιά και **πού**.
 - Το **θα** και το **να**, όταν ακολουθούν τα ρήματα. π.χ. **θά** μπω, **νά** μπεις.
 - Οι αδύναμοι τύποι των αντωνυμιών. π.χ. Ο δάσκαλος **μού** το έδωσε. Ο πατέρας της **τής** το είπε.
 - Καμιά λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα.

Ονομασία των λέξεων από τον τόνο

1. **Οξύτονη**. Τονίζεται στη λήγουσα. π.χ. α – γα – **πώ**
2. **Παροξύτονη**. Τονίζεται στην παραλήγουσα. π.χ. **παί** – ζω.
3. **Προπαροξύτονη**. Τονίζεται στην προπαραλήγουσα. π.χ. Έλ – λη – νας.

Μέρη του λόγου

Τα μέρη του λόγου είναι 10

α) Κλιτά

1. άρθρο
2. ουσιαστικό
3. επίθετο
4. αντωνυμία
5. ρήμα
6. μετοχή

β) Άκλιτα

1. επίρρημα
2. πρόθεση
3. σύνδεσμος
4. επιφώνημα

Άρθρο

- Αόριστο

Σχηματισμός του αόριστου άρθρου

Πτώσεις	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ένας	μία	ένα
Γενική	ενός	μιας	ενός
Αιτιατική	ένα (ν)	μία	ένα

- Οριστικό

Σχηματισμός του οριστικού άρθρου

Πτώσεις	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο	η	το	οι	οι	τα
Γενική	του	της	του	των	των	των
Αιτιατική	το (ν)	τη (ν)	το	τους	τις	τα

Παρατηρήσεις :

- Τα άρθρα δεν σχηματίζουν Κλητική
- Στην αιτιατική ενικού, τα άρθρα διατηρούν το (ν), όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από τα σύμφωνα π, κ, τα, γκ, μπ, ντ, ξ, ψ.

Ουσιαστικά

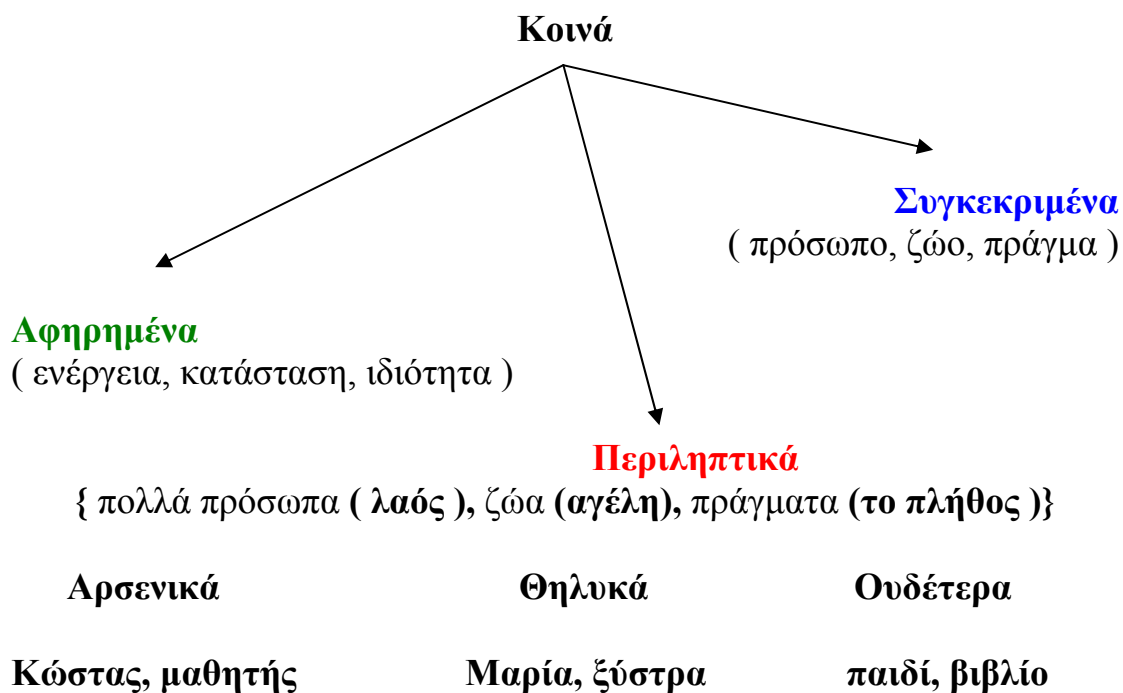
Είναι οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπα (Μαρία, μαθητής), ζώα (γάτα, σκύλος), πράγματα (τετράδιο, μολύβι), ενέργεια (τρέξιμο, παιχνίδι), κατάσταση (χαρά, λύπη), ιδιότητα (αλήθεια, ψέμα).

Τα ουσιαστικά χωρίζονται σε :

Κύρια

(Κώστας, Γύθειο, Ταΰγετος)

Σημείωση : Τα κύρια ονόματα
δεν έχουν πληθυντικό αριθμό.

Ορθογραφία αρχικού γράμματος

Με κεφαλαίο γράφονται :

- Τα ονοματεπώνυμα : Θεόδωρος Αρβανιτίδης
- Τα εθνικά : Έλληνας, Γάλλος, Αλεξανδρινός, Αθηναίος.
- Τα ονόματα των ημερών : Δευτέρα, Τρίτη,Κυριακή.
- Τα ονόματα των μηνών : Ιανουάριος,Δεκέμβριος.
- Τα ονόματα των λιμνών (Πρέσπα), των ποταμών (Αλιάκμονας), των βουνών (Όλυμπος) και γενικά όλες οι γεωγραφικές ονομασίες.
- Τα ονόματα των κρατών : Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία, τα ονόματα των πόλεων (Αθήνα, Αλεξάνδρεια), των χωριών (Κορυφή).

- Τα ονόματα των λογοτεχνικών έργων (Οδύσσεια), των έργων τέχνης (Λευκός Πύργος).
- Οι λέξεις Θεός, Χριστός, Παναγία και τα συνώνυμά τους.
- Οι τιμητικοί τίτλοι : Εξοχότητα, Σεβασμιότητα.
- Τα ονόματα των εορτών : Χριστούγεννα, Πάσχα
- Το πρώτο γράμμα κάθε λέξης μετά από τελεία.

Αρσενικά ουσιαστικά

Α) Ισοσύλλαβα

Ονομασία από τον τόνο	Καταλήξεις		Παραδείγματα
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
Οξύτονα	- ός	- οί	ουρανός – ουρανοί
	- ής	- ές	μαθητής – μαθητές
Παροξύτονα	- ης	- ες	ναύτης – ναύτες
	- ίας	- ίες	ταμίας – ταμίες
	- ος	- οι	δρόμος – δρόμοι
	- ας	- ες	αγώνας – αγώνες
	- έας	- είς	γραμματέας - γραμματείς
Προπαροξύτονα	- ας	- ες	φύλακας – φύλακες
	- ος	- οι	άνθρωπος - άνθρωποι

Ορθογραφία σχετικά με τον τονισμό

1. Τα οξύτονα αρσενικά διατηρούν τον τόνο στην λήγουσα σε όλες τις πτώσεις και στον ενικό και στον πληθυντικό.

Πτώσεις	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική	ο ουρανός	ο μαθητής	οι ουρανοί	οι μαθητές
Γενική	του ουρανού	του μαθητή	των ουρανών	των μαθητών
Αιτιατική	τον ουρανό	τον μαθητή	τους ουραμούς	τους μαθητές
Κλητική	- ουρανό	- μαθητή	- ουρανοί	- μαθητές

2. Τα παροξύτονα σε - ης και - ίας στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα, ενώ τα - ος και τα - ας διατηρούν τον τόνο στην παραλήγουσα. π.χ. **οι ναύτες – των ναυτών, ταμίες – των ταμιών, ενώ οι αγώνες – των αγώνων, οι δρόμοι – των δρόμων.**

3. Τα παροξύτονα ισοσύλλαβα σε -έας στην ονομαστική του πληθυντικού κάνουν -είς και τονίζονται στην λήγουσα, ενώ στην γενική του πληθυντικού -έων. π.χ. ο γραμματέας – οι γραμματείς, των γραμματέων, τους γραμματείς, γραμματείς.
4. Τα προπαροξύτονα σε -ος δεν κατεβάζουν τον τόνο στη γενική πληθυντικού στην παραλήγουσα, όταν είναι : α) πολυσύλλαβα, β) κύρια ονόματα . π.χ. ο πλάτανος – του πλάτανου, ο Άγγελος – του Άγγελου.

B) Ανισοσύλλαβα

Ονομασία από τον τόνο	Καταλήξεις		Παραδείγματα
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
Οξύτονα	- ής	- ήδες	καφετζής - καφετζήδες
	- άς	- άδες	παπάς - παπάδες
	- ές	- έδες	καφές - καφέδες
	- ούς	- ούδες	παπούς - παπούδες
Παροξύτονα	- ης	- ηδες	νοικοκύρης - νοικοκύρηδες
Προπαροξύτονα	- ης	- ηδες	φούρναρης - φουρνάρηδες
	- ας	- αδες	πρωτόπαπας - πρωτοπαπάδες

Σημείωση : Μερικά αρσενικά σε – της σχηματίζουν διπλό πληθυντικό.

Παράδειγμα

ο θεριστής - οι θεριστές ή οι θεριστάδες
ο τρυγητής - οι τρυγητές ή οι τρυγητάδες
ο αφέντης - οι αφέντες ή οι αφεντάδες

Θηλυκά ουσιαστικά

A) Ισοσύλλαβα

Ονομασία από τον τόνο	Καταλήξεις		Παραδείγματα
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
Οξύτονα	- ά	- ές	καρδιά - καρδιές
	- ή	- ές	πηγή - πηγές
	- ώ	-	η ηχώ, της ηχώ
Παροξύτονα	- α	- ες	χώρα - χώρες

	- η	- ες	νίκη – νίκες
Προπαροξύτονα	- α	- ες	θάλασσα – θάλασσες
	- η	- ες	ζάχαρη – ζάχαρες
Κύρια	- ω	-	η Αργυρώ, η Φρόσω
Ιδιόκλιτα	- η	- εις	η πόλη – οι πόλεις
	- ος	- οι	η διάμετρος – οι διάμετροι

B) Ανισοσύλλαβα θηλυκά

Ονομασία από τον τόνο	Κατάληξεις		Παραδείγματα
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
Οξύτονα	- ά	- άδες	η μαμά – οι μαμάδες
	- ού	- ούδες	η αλεπού – οι αλεπούδες
Παροξύτονα	- α	- άδες	η μάνα – οι μανάδες

Γ) Ορθογραφία σχετικά με τον τονισμό

- **Κατεβάζουν** στη γενική πληθυντικού τον τόνο στη λήγουσα

1. Όλα τα παροξύτονα σε - α που έχουν μπροστά από την κατάληξη - α τα σύμφωνα : **ρ** π.χ. ώρα – ωρών, **σσ** π.χ. γλώσσα – γλωσσών και **οτιδήποτε φωνήεν** π.χ. ιδέα – ιδεών, πλατεία – πλατειών. **Προσοχή :** **μητέρα – μητέρων**
2. Τα παροξύτονα σε - η που έχουν μπροστά από την κατάληξη - η τα σύμφωνα : **κ** π.χ. δίκη – δικών, **χ** π.χ. μάχη – μαχών, **π** π.χ. λύπη – λυπών, **β** π.χ. βλάβη – βλαβών, **μ** π.χ. φήμη – φημών, **υ** π.χ. λίμνη – λιμνών, **γκ** π.χ. ανάγκη – αναγκών
3. Τα προπαροξύτονα σε - α που μπροστά από την κατάληξη - α έχουν τα σύμφωνα : **ρ** π.χ. γέφυρα – γεφυρών, **σσ** π.χ. θάλασσα – θαλασσών, και **οτιδήποτε φωνήεν** π.χ. οικογένεια – οικογενειών.

- **Δεν κατεβάζουν** τον τόνο στη γενική πληθυντικού στη λήγουσα

1. Τα θηλυκά που λήγουν σε - ίδα π.χ. ασπίδα – ασπίδων, - άδα π.χ. μονάδα – μονάδων, - όνα π.χ. εικόνα – εικόνων, - ώνα π.χ. χελώνα – χελώνων

- Κατεβάζουν τον τόνο στη γενική πληθυντικού στην παραλήγουσα :

1. Όσα προπαροξύτονα έχουν κατάληξη σε : - γα π.χ. διώρυγα – διωρύγων, - γγα π.χ. σήραγγα – σηράγγων.

2. Όσα προπαροξύτονα έχουν κατάληξη σε ότητα π.χ. ταυτότητα – ταυτοτήτων, ύτητα π.χ. ταχύτητα – ταχυτήτων.

Δ) Ιδιόκλιτα θηλυκά

- Παροξύτονα σε η π.χ. σκέψη – σκέψεις
- Προπαροξύτονα σε η π.χ. αφαίρεση – αφαιρέσεις
- Οξύτονα, παροξύτονα και προπαροξύτονα σε ος

1. Κλίση ιδιόκλιτων σε η

Πτώσεις	Ενικός αριθμός			
Ονομαστική	η	λύση	η	αφαίρεση
Γενική	της	λύσης ή λύσεως	της	αφαίρεσης ή αφαιρέσεως
Αιτιατική	τη	λύση	την	αφαίρεση
Κλητική	-	λύση	-	αφαίρεση

Πτώσεις	Πληθυντικός αριθμός			
Ονομαστική	οι	λύσεις	οι	αφαιρέσεις
Γενική	των	λύσεων	των	αφαιρέσεων
Αιτιατική	τις	λύσεις	τις	αφαιρέσεις
Κλητική	-	λύσεις	-	αφαιρέσεις

2. Κλίση ιδιόκλιτων σε ος

Πτώσεις	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός		
Ονομαστική	η	είσοδος	οι	είσοδοι ή (είσοδες)
Γενική	της	εισόδου	των	εισόδων
Αιτιατική	την	είσοδο	τις	εισόδους ή (είσοδες)
Κλητική	-	(είσοδο)	-	(είσοδοι) ή (είσοδες)

Σημείωση : Συνήθως ιδιόκλιτα θηλυκά σε η είναι αυτά που τελειώνουν σε ση π.χ. λύση, ξη π.χ. πράξη, ψη π.χ. σκέψη και τα συνηθισμένα : η δύναμη, η πίστη, η πόλη, η ακρόπολη και στον πληθυντικό : οι Άλπεις

Ορθογραφία σχετική με τον τονισμό

1. Τα προπαροξύτονα ιδιόκλιτα σε η , κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα, στον πληθυντικό αριθμό.

2. Τα προπαροξύτονα ιδιόκλιτα σε -ος, κατεβάζουν τον τόνο στη παραλήγουσα : α) στη Γενική του ενικού, β) στη Γενική του πληθυντικού και γ) στην Αιτιατική του πληθυντικού.

Ουδέτερα ουσιαστικά

Α) Ισοσύλλαβα

Ονομασία από τον τόνο	Καταλήξεις		Παραδείγματα
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
Οξύτονα	- ό	- ά	το νερό – τα νερά
	- ί	- α	το παιδί τα παιδιά
Παροξύτονα	- ο	- α	το βιβλίο – τα βιβλία
	- ι	- α	το λουλούδι – τα λουλούδια
	- ος	- η	το βάρος – τα βάρη
Προπαροξύτονα	- ο	- α	το άτομο – τα άτομα
	- ος	- η	το έδαφος – τα εδάφη

Β) Ανισοσύλλαβα

Ονομασία από τον τόνο	Καταλήξεις		Παραδείγματα
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
Οξύτονα	- ως	- α	το φως – τα φώτα
	- ος	- α	το γεγονός – τα γεγονότα
Παροξύτονα	- μα	- α	το γράμμα – τα γράμματα
	- ας	- α	το κρέας – τα κρέατα
Προπαροξύτονα	- μο	- α	το γράψιμο – τα γραψίματα

Γ) Ιδιόκλιτα

Ονομασία από τον τόνο	Καταλήξεις		Παραδείγματα
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
Ιδιόκλιτα	- ον	- α	το μέλλον – τα μέλλοντα
	- εν	- α	το μηδέν – τα μηδενικά
	- αν	- α	το σύμπαν – τα σύμπαντα
	- ες	- η	το βεληνεκές – τα βεληνεκή
	- υ	- α	το δόρυ – τα δόρατα

Δ) Ορθογραφία τονισμού

1. Κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα στη γενική :
 - Τα παροξύτονα σε -ι κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα, στη γενική ενικού και στη γενική πληθυντικού. π.χ. το λουλούδι – του λουλουδιού – των λουλουδιών.
 - Τα παροξύτονα και τα προπαροξύτονα σε -ος κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα, στη γενική πληθυντικού. π.χ. το βάρος – των βαρών, το έδαφος – των εδαφών.
2. Κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα στη γενική πληθυντικού και ενικού αριθμού :
 - Τα προπαροξύτονα ισοσύλλαβα σε -ο , όταν δεν είναι σύνθετα. π.χ. το θέατρο – του θεάτρου – των θεάτρων. **Προσοχή.** Τα σύνθετα δεν κατεβάζουν τον τόνο. π.χ. το σύννεφο – του σύννεφου – των σύννεφων.
 - Τα ανισοσύλλαβα σε -ας π.χ. τα κρέατα – των κρεάτων, σε -μα π.χ. τα γράμματα – των γραμμάτων, σε -αν π.χ. τα σύμπαντα – των συμπάντων.

Παρατήρηση : Όλα τα ουδέτερα έχουν τρεις πτώσεις (Ονομαστική, Αιτιατική, Κλητική) όμοιες.

Ε) Κλίση ιδιόκλιτων ουδετέρων

Πτώσεις	Ενικός αριθμός					
Ονομαστική	το	προϊόν	οξύ	μηδέν	σύμπαν	βεληνεκές
Γενική	του	προϊόντος	οξέος	μηδενός	σύμπαντος	βεληνεκούς
Αιτιατική	το	προϊόν	οξύ	μηδέν	σύμπαν	βεληνεκές
Κλητική	-	προϊόν	οξύ	μηδέν	σύμπαν	βεληνεκές

Πτώσεις	Πληθυντικός αριθμός					
Ονομαστική	τα	προϊόντα	οξέα	μηδενικά	σύμπαντα	βεληνεκή
Γενική	των	προϊόντων	οξέων	μηδενικών	συμπάντων	βεληνεκών
Αιτιατική	τα	προϊόντα	οξέα	μηδενικά	σύμπαντα	βεληνεκή
Κλητική	-	προϊόντα	οξέα	μηδενικά	σύμπαντα	βεληνεκή

Στ) Ορθογραφία της λήγουσας των ουδετέρων

- Όλα τα ουδέτερα που τελειώνουν σε -ο, γράφονται με όμικρον. π.χ. το βουνό, το τετράδιο.
- Όλα τα ουδέτερα που τελειώνουν σε -ι, γράφονται με γιώτα. π.χ. το παιδί, το παιχνίδι. **Εξαιρούνται :** το βράδυ, το στάχυ, το δίχτυ, το οξύ, το δόρυ, το δάκρυ. **Προσοχή.** Το βράδυ γράφεται με – υ μόνο

στην ονομαστική, αιτιατική, κλητική του ενικού. Στη γενική ενικού και σε όλες τις πτώσεις του πληθυντικού γράφεται με γιώτα (- ι). π.χ. του βραδιού, τα βράδια, των βραδιών, τα βράδια, βράδια.

Επίθετα

Οι λέξεις που φανερώνουν ποια ποιότητα ή ποια ιδιότητα έχουν τα ουσιαστικά, λέγονται επίθετα.

Α – Πίνακας επιθέτων

Καταλήξεις		Παραδείγματα
Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
- ός, - ή, - ό	- οί, - ές, - ά	καλός, -ή, - ό, καλοί, - ές, - ά
- ος, - α, - ο	- οι, - ες, - α	ωραίος, - α, - ο, ωραίοι, - ες, - α
- ιος, - ια, - ιο	- ιοι, - ιες, - ια	πλούσιος, - α, - ο, πλούσιοι, - ιες, - ια
- ός, - ιά, - ό	- οί - έ, - ά	γλυκός, - ια, - ο, γλυκοί, - ιές, - ά
- ύς, - ιά, - ύ	- ιοι, - ιές, - ιά	βαθύς, - ιά, - ύ, βαθιοί, - ιές, - ιά
- ής, - ιά, - ί	- ιοί, - ιές, - ιά	θαλασσης, - ιά, - ί, θαλασσιοί, - ιές, - ιά
- ης, - α, - ικο	- ηδες, - ες, - ικα	γκρινιάρης, -α, - ικο, γκρινιάρηδες, - ες, - ικα

Ανώμαλα

Καταλήξεις		Παραδείγματα
Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
- ύς, - ή, - ύ	- οί, - ές, - ά	πολύς – πολλή – πολύ, πολλοί – πολλές - πολλά
- ης, - ης, - ες	- εις, - εις, - η	ο διεθνής – η διεθνής – το διεθνές, οι διεθνείς – τα διεθνή

Παρατηρήσεις

- Όλα τα επίθετα διατηρούν τον τόνο στην ίδια συλλαβή, που τονίζονται στην Ονομαστική του ενικού, σε όλες τις πτώσεις και στους δύο αριθμούς.
π.χ. ο πλούσιος – του πλούσιου – των πλούσιων
η πλούσια – της πλούσιας – των πλούσιων
το πλούσιο – του πλούσιου – των πλούσιων
- Όλα τα επίθετα έχουν τρία γένη.
π.χ. Αρσενικό Θηλυκό Ουδέτερο
ο καλός η καλή το καλό
- Τα επίθετα συμφωνούν με τα ουσιαστικά :
α) στο γένος, β) στον αριθμό, γ) στην πτώση
π.χ. Ο καλός άνθρωπος
καλός = αρσενικό, ενικός αριθμός, Ονομαστική
άνθρωπος = αρσενικό, ενικός αριθμός, Ονομαστική
- Τα επίθετα κλίνονται όπως τα ουσιαστικά.

Κλίση επιθέτων

Α) – ος, - η, - ο

Ενικός αριθμός							Κλίνονται όμοια
Ονομαστική	ο	μαύρος	η	μαύρη	το	μαύρο	ακριβός, - ή, - ό
Γενική	του	μαύρου	της	μαύρης	του	μαύρου	έτοιμος, - η, - ο
Αιτιατική	το	μαύρο	τη	μαύρη	το	μαύρο	αραιός, - ή, - ό
Κλητική	-	μαύρε	-	μαύρη	-	μαύρο	καλός, - ή, - ό

Πληθυντικός αριθμός							Κλίνονται όμοια
Ονομαστική	οι	μαύροι	οι	μαύρες	τα	μαύρα	όμορφος, - η, - ο
Γενική	των	μαύρων	των	μαύρων	των	μαύρων	βέβαιος, - η, - ο
Αιτιατική	τους	μαύρους	τις	μαύρες	τα	μαύρα	ξύλινος, - η, - ο
Κλητική	-	μαύροι	-	μαύρες	-	μαύρα	έβδομος, - η, - ο κ.λ.π.

Σημείωση : Σε – ος, - η, - ο σχηματίζονται τα επίθετα που μπροστά από την κατάληξη –ος έχουν : α) σύμφωνο π.χ. αυστηρ – ός , έτοιμ – ος, β) φωνήεν άτονο, εκτός από τα (ι) και το (υ) και γ) Δίψηφα φωνήεντα άτονα, εκτός από τα (ει) και (οι).

Β) – ος, - α, - ο

Ενικός αριθμός							Κλίνονται όμοια
Ονομαστική	ο	νέος	η	νέα	το	νέο	ωραίος, - α, - ο
Γενική	του	νέου	της	νέας	του	νέου	αστείος, - α, - ο
Αιτιατική	το	νέο	τη	νέα	το	νέο	αρχαίος, - α, - ο
Κλητική	-	νέε	-	νέα	-	νέο	τυχαίος, - α, - ο

Πληθυντικός αριθμός							Κλίνονται όμοια
Ονομαστική	οι	νέοι	οι	νέες	τα	νέα	ακμαίος, - α, - ο
Γενική	των	νέων	των	νέων	των	νέων	γενναίος, - α, - ο
Αιτιατική	τους	νέους	τις	νέες	τα	νέα	άδειος, -α, - ο
Κλητική	-	νέοι	-	νέες	-	νέα	όμοιος, - α, - ο. κ.λ.π.

Σημείωση : Σε – ος, - α, - ο, σχηματίζονται τα επίθετα που πριν από την κατάληξη – ος, έχουν φωνήεν τονισμένο ή άτονο (ι, υ, ει, οι). Μερικά επίθετα σχηματίζουν το θηλυκό σε – α και – η. π.χ. κακός – κακιά και κακή, ξανθός – ξανθιά και ξανθή.

Γ) – ύς, - ιά, - ύ

Ενικός αριθμός							Κλίνονται όμοια
Ονομαστική	ο	πλατύς	η	πλατιά	το	πλατύ	βαθύς, - ιά, - ύ
Γενική	του	πλατιού	της	πλατιάς	του	πλατιού	μακρύς, - ιά, - ύ
Αιτιατική	τον	πλατύ	την	πλατιά	το	πλατύ	φαρδύς, - ιά, - ύ
Κλητική	-	πλατύ	-	πλατιά	-	πλατύ	ελαφρύς, - ιά, - ύ

Πληθυντικός αριθμός							Κλίνονται όμοια
Ονομαστική	οι	πλατιοί	οι	πλατιές	τα	πλατιά	βαρύς, -ιά, -ύ
Γενική	των	πλατιών	των	πλατιών	των	πλατιών	κ.λ.π.
Αιτιατική	τους	πλατιούς	τις	πλατιές	τα	πλατιά	
Κλητική	-	πλατιοί	-	πλατιές	-	πλατιά	

Ορθογραφία

Το υ διατηρείται μόνο στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική, του αρσενικού και του ουδέτερου, στον ενικό αριθμό.

Δ) – ής, -ιά, -ί

Ενικός αριθμός							Κλίνονται όμοια
Ονομαστική	ο	καφετής	η	καφετιά	το	καφετί	θαλασσής
Γενική	του	καφετιού	της	καφετιάς	του	καφετιού	χρυσ αφής
Αιτιατική	τον	καφετή	την	καφετιά	το	καφετί	βυσσινης
Κλητική	-	καφετή	-	καφετιά	-	καφετί	σταχτής

Πληθυντικός αριθμός							Κλίνονται όμοια
Ονομαστική	οι	καφετιοί	οι	καφετιές	τα	καφετιά	μολυβής
Γενική	των	καφετιών	των	καφετιών	των	καφετιών	ουρανής
Αιτιατική	τους	καφετιούς	τις	καφετιές	τα	καφετιά	μενεξεδής
Κλητική	-	καφετιοί	-	καφετιές	-	καφετιά	κ.λ.π.

Ορθογραφία

Το η διατηρείται μόνο στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική του αρσενικού, στον ενικό αριθμό.

Ανώμαλα επίθετα

α) ο πολύς – η πολλή – το πολύ

Ενικός αριθμός						
Ονομαστική	ο	πολύς	η	πολλή	το	πολύ
Γενική	του	-	της	πολλής	του	-
Αιτιατική	τον	πολύ	την	πολλή	το	πολύ
Κλητική	-	-	-	-	-	-

Πληθυντικός αριθμός						
Ονομαστική	οι	πολλοί	οι	πολλές	τα	πολλά
Γενική	των	πολλών	των	πολλών	των	πολλών
Αιτιατική	τους	πολλούς	τις	πολλές	τα	πολλά
Κλητική	-	πολλοί	-	πολλές	-	πολλά

β) επίθετα σε : - ης, - ης, - ες

Ενικός αριθμός						
Ονομαστική	ο	διεθνής	η	διεθνής	το	διεθνές
Γενική	του	διεθνούς	της	διεθνούς	του	διεθνούς
Αιτιατική	το	διεθνή	την	διεθνή	το	διεθνές
Κλητική	-	-	-	-	-	-

Πληθυντικός αριθμός						
Ονομαστική	οι	διεθνείς	οι	διεθνείς	τα	διεθνή
Γενική	των	διεθνών	των	διεθνών	των	διεθνών
Αιτιατική	τους	διεθνείς	τις	διεθνείς	τα	διεθνή
Κλητική	-	-	-	-	-	-

Όμοια κλίνονται :

ο επιευκής, - ής, - ές, ο συνεχής, - ής, - ές, ο επιμελής, - ής, - ές, ο διαρκής, - ής, - ές, ο ευγενής, - ής, - ες, ο υγιής, - ής, - ές, ο ευτυχής, - ης, - ές, ο επιφανής, - ής, - ες κ.ά. Επίσης όσα επίθετα καταλήγουν σε ώδης. π.χ. ο ελώδης, - ης, - ες, ο νευρώδης, - ης, - ες.

Ορθογραφία : Οι τύποι του πολύς, που έχουν στην κατάληξη -υ , γράφονται με ένα λ , ενώ όλοι οι άλλοι με δύο λλ.

A. Βαθμοί επιθέτων – Παραθετικά

Οι βαθμοί των επιθέτων είναι τρεις :

- Θετικός
 - Συγκριτικός
 - Υπερθετικός
- } Παραθετικά

B. Σχηματισμός επιθέτου στους τρεις βαθμούς

Θετικός	Συγκριτικός		Υπερθετικός	
	Περιφραστικά	Μονολεκτικά	Περιφραστικά	Μονολεκτικά
σοφός, - ής, - ό	πιο σοφός, - ής, - ό	σοφότερος, - ης, - ο	ο πιο σοφός, - ής, - ό	σοφότατος, - ης, - ο
			ή	
			ο σοφότερος, - ης, - ο	

			ή	
			πολύ σοφός, - ή, - ό	
			ή	
			πολύ πολύ σοφός, - ή, - ό	

Προσοχή

1. Ο συγκριτικός βαθμός στο μονολεκτικό τύπο παίρνει τις καταλήξεις :

- - ότερος, - η , - ο, όταν το επίθετο στο θετικό λήγει σε ος.
π.χ. ψηλός – ψηλ – ότερος
- - ύτερος, - η, - ο, όταν το επίθετο στο θετικό λήγει σε ύς.
π.χ. πλατύς – πλατ- ύτερος
- - έστερος, - η, - ο, όταν το επίθετο στο θετικό λήγει σε – ης, - ης, - ες.
π.χ. ασθενής – ασθεν – έστερος

2. Ο υπερθετικός βαθμός στο μονολεκτικό τύπο παίρνει τις καταλήξεις:

- - ότατος, - η, - ο, όταν το επίθετο στο θετικό λήγει σε – ος.
π.χ. ψηλός – ψηλ – ότατος
- - ύτατος, - η, - ο, όταν το επίθετο στο θετικό λήγει σε – υς.
π.χ. πλατύς – πλατ – ύτατος.
- - έστατος, - η, - ο, όταν το επίθετο έχει κατάληξη – ης, - ης, - ες.
π.χ. ασθενής – ασθεν – έστατος.

Γ. Ελλειπτικά παραθετικά

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
άνω	ανώτερος, - η, - ο	ανώτατος, - η, - ο
κάτω	κατώτερος, - η, - ο	κατώτατος, - η, - ο
-	μεταγενέστερος, - η, - ο	-

Δ. Ανώμαλα παραθετικά επιθέτων

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
καλός, - η, - ο	καλύτερος, - η, - ο	άριστος, - η, - ο
κακός, - ή, - ό	χειρότερος, - η, - ο	- (χειρίστος)
πολύς	περισσότερος, - η, - ο	- (πλείστος)
	πιότερος, - η, - ο	-
λίγος, - η, - ο	λιγότερος, - η, - ο	ελάχιστος, - η, - ο
μεγάλος, - η, - ο	μεγαλύτερος, - η, - ο	μέγιστος, - η, - ο
μικρός, - η, - ο	μικρότερος, - η, - ο	ελάχιστος, - η, - ο

Επιρρήματα

A. Σχηματισμός επιρρημάτων στους τρεις βαθμούς

Θετικός	Συγκριτικός		Υπερθετικός	
	Περιφραστικά	Μονολεκτικά	Περιφραστικά	Μονολεκτικά
σοφά	πιο σοφά	σοφότερα	πολύ σοφά	σοφότατα
ωραία	πιο ωραία	ωραιότερα	πολύ ωραία	ωραιότατα
(άνω)	-	ανώτερα	-	ανώτατα
(κάτω)	-	κατώτερα	-	κατώτατα
-	-	μεταγενέστερα	-	-

Ορθογραφία : Τα επιρρήματα σε – ύτερα, - ύτατα, γράφονται με υ .
π.χ. βαθύτερα, βαθύτατα. Εξαιρείται το νωρίτερα, που γράφεται με ι .

B. Ανόμαλα παραθετικά επιρρημάτων

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
καλά	καλύτερα	άριστα
κακά	χειρότερα	- (χειρίστα)
κακώς	χειρότερα	- (χειρίστα)
πολύ	περισσότερο ή πιότερο	(πάρα πολύ) πλείστα
λίγο	λιγότερο	ελάχιστα

Ορθογραφία : Τα επιρρήματα που τελειώνουν στο θετικό βαθμό σε – ως, γράφονται με ω. π.χ. βεβαίως, επομένως.

Προσοχή : Δεν σχηματίζουν παραθετικά τα επίθετα που σημαίνουν:
α) ύλη π.χ. ξύλινος, καταγωγή π.χ. προγονικός,
β) τόπο π.χ. θαλασσινός,
γ) χρόνο π.χ. κυριακάτικος.

Αντωνυμίες

Οι λέξεις που μπαίνουν στο λόγο αντί για ονόματα, λέγονται αντωνυμίες. Τα είδη των αντωνυμιών είναι :

1. προσωπικές π.χ. εγώ, εσύ, αυτός
2. δεικτικές π.χ. εκείνος, εκείνη, εκείνο
3. κτητικές π.χ. δικός μου, δική μου, δικό μου
4. αναφορικές π.χ. όποιος, όποια, όποιο
5. αυτοπαθείς π.χ. του εαυτού μου, τον εαυτό μου

6. ερωτηματικές π.χ. ποιος, ποια, ποιο
 7. οριστικές π.χ. μόνος μου, μόνη μου, μόνο του
 8. αόριστες π.χ. κανένας, καμία, κανένα

Κλίση της προσωπικής αντωνυμίας

Ενικός αριθμός					
Πτώσεις	Α' πρόσωπο	Β' πρόσωπο	Γ' πρόσωπο		
Ονομαστική	εγώ	εσύ	αυτός (τος)	αυτή (τη)	αυτό (το)
Γενική	εμένα (μου)	εσένα (σου)	αυτού (του)	αυτής (της)	αυτού (του)
Αιτιατική	εμένα (με)	εσένα (σε)	αυτόν (τον)	αυτήν (την)	αυτό (το)
Κλητική	-	εσύ	-	-	-
Πληθυντικός αριθμός					
Ονομαστική	εμείς	εσείς	αυτοί (τοι)	αυτές (τες)	αυτά (τα)
Γενική	εμάς (μας)	εσάς (σας)	αυτών (τους)	αυτών (τους)	αυτών (τους)
Αιτιατική	εμάς (μας)	εσάς (σας)	αυτούς (τους)	αυτές (τις –τες)	αυτά (τα)
Κλητική	-	εσείς	-	-	-

Σημείωση : Η προσωπική αντωνυμία έχει τους τύπους που τονίζονται και λέγονται δυνατοί και αυτούς που δεν τονίζονται και λέγονται αδύνατοι.

Προσοχή : Δεν πρέπει να συγχέουμε τα άρθρα με τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας.

- Τα άρθρα συνοδεύουν ονόματα. π.χ. το μαθητή, τη χαρά, το μήλο.
- Οι αντωνυμίες συνοδεύουν ρήματα. π.χ. τουμίλησα, πες της.

Κτητικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι λέγονται κτητικές.

Είδη κτητικών αντωνυμιών

- Οι γενικές των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας, όταν ακολουθούν ένα ουσιαστικό.
π.χ. μου, σου, του, της, του, μας, σας, τους.
το βιβλίο μου, η τσάντα της, ο δάσκαλός μας.
- Το επίθετο δικός, -ή, -ό με τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας.

Προσοχή !

- ίδιος, - α, - ιο, είναι αντωνυμία μόνο όταν συνοδεύεται από άρθρο. π.χ. ο ίδιος. Διαφορετικά είναι επίθετο.
- μόνος, μόνη, μόνο, όταν δεν έχει άρθρο και συνοδεύεται από τη γενική των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας. π.χ. μόνος μου.

Δεικτικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που μεταχειριζόμαστε για να δείχνουμε, λέγονται δεικτικές.

Είδη δεικτικών αντωνυμιών

1. αυτός, αυτή αυτό (για να δείχνουμε κοντά)
2. τούτος, τούτη, τούτο
3. ετούτο, ετούτη, ετούτο
4. εκείνος εκείνη, εκείνο (για να δείχνουμε μακριά)
5. τέτοιος, τέτοια, τέτοιο
6. τόσο, τόσο, τόσο

Σημείωση : Οι δεικτικές αντωνυμίες κλίνονται όπως τα επίθετα.

Αναφορικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες με τις οποίες μια πρόταση αναφέρεται σε μια λέξη, λέγονται αναφορικές.

Είδη αναφορικών αντωνυμιών

1. που (εξηγείται με το οποίος, - α, - ο)
2. οποίος, οποία, οποίο
3. όποιος, όποια, όποιο
4. όσος, όση, όσο
5. ό,τι
6. οποιοσδήποτε
7. οσοδήποτε
8. οτιδήποτε

Σημείωση : Οι αναφορικές αντωνυμίες ο οποίος, η οποία, το οποίο και όσος, κλίνονται όπως τα επίθετα.

Ερωτηματικές αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες με τις οποίες ρωτάμε, λέγονται ερωτηματικές.

Είδη ερωτηματικών αντωνυμιών

1. **τι (άκλιτο)**
2. **ποιος, ποια, ποιο**
3. **πόσος, πόση, πόσο**

Σημείωση : Οι αντωνυμίες **ποιος, πόσος, κλίνονται όπως τα επίθετα.**

Αόριστες αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που δεν ονομάζουν συγκεκριμένα, ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα, λέγονται αόριστες.

Είδη αόριστων αντωνυμιών

1. **ένας, μία (μια), ένα**
2. **κανένας (κανείς), καμιά (καμία), κανένα**
3. **κάθε, καθένας, καθεμιά (καθεμία), καθένα**
4. **κάποιος, κάποια, κάποιο**
5. **κάμποσος, κάμποση, κάμποσο**
6. **μερικοί, μερικές μερικά**
7. **άλλος, άλλη, άλλο**
8. **κάτι, κατιτί (άκλιτες)**
9. **καθετί (άκλιτο)**
10. **τίποτε (τίποτα) (άκλιτες)**
11. **ο δείνα, η δείνα, το δείνα (άκλιτη)**
12. **ο τάδε, η τάδε, το τάδε (άκλιτη)**

Σημείωση :

- Οι αντωνυμίες **ένας, κανένας και καθένας, κλίνονται όπως το αόριστο άρθρο, ένας, μια, ένα.**
- Οι αντωνυμίες που έχουν κατάληξη **ος**, κλίνονται όπως **ρα επίθετα.**

Ρήματα

Οι λέξεις που φανερώνουν ότι κάποιος ενεργεί ή παθαίνει ή βρίσκεται σε μία κατάσταση, λέγονται ρήματα.

- π.χ. Ο μαθητής γράφει. (ενεργεί)
Ο Κώστας ασθενεί. (παθαίνει)
Ο πατέρας κοιμάται. (δεν κάνει τίποτα, ούτε παθαίνει)

Διαθέσεις των ρημάτων

1. **Ενεργητικά ρήματα.** (Το ουσιαστικό ενεργεί).
π.χ. Ο μαθητής διαβάζει.
2. **Παθητικά ρήματα.** (Το ουσιαστικό δέχεται ενέργεια).
π.χ. Το μολύβι ξύνεται.
3. **Μέσα ρήματα.** (Το ουσιαστικό κάνει κάτι για τον εαυτό του).
π.χ. Ο Κώστας χτενίζεται.
4. **Ουδέτερα ρήματα.** (Το ουσιαστικό ούτε ενεργεί, ούτε δέχεται ενέργεια).
π.χ. Ο Γιώργος ξεκουράζεται.

Χωρισμός ενεργητικών ρημάτων

1. **Μεταβατικά.** Η ενέργεια του ουσιαστικού πηγαίνει σε ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.
π.χ. Ο κυνηγός ταΐζει το σκύλο του.
2. **Αμετάβατα.** Η ενέργεια δε πηγαίνει πουθενά.
π.χ. Το παιδί χαμογελάει.

Φωνές του ρήματος

1. **Ενεργητική.** (Τα ρήματα τελειώνουν σε -ω). π.χ. παίζ-ω.
2. **Παθητική.** (τα ρήματα τελειώνουν σε -μαι). π.χ. κάθο-μαι

Χρόνοι του ρήματος

1. Ενεστώτας	}	Μονολεκτικοί (μια λέξη)
2. Παρατατικός		
3. Αόριστος		
4. Εξακολουθητικός μέλλοντας	}	Περιφραστικοί *
5. Στιγμιαίος μέλλοντας		
6. Παρακείμενος		
7. Υπερσυντέλικος		
8. Συντελεσμένος μέλλοντας		

(*) περισσότερες από μία λέξη

Προσοχή : Μπροστά από τους τρεις μέλλοντες τοποθετούμε πάντοτε το μόριο θα.

Παροντικοί (τώρα)	Παρελθοντικοί (πριν, παρελθόν)	Μέλλοντικοί (μετά, μέλλον)
Ενεστώτας	Παρατατικός	Εξακολουθητικός μέλλοντας
Παρακείμενος	Αόριστος	Στιγμιαίος μέλλοντας
	Υπερσυντέλικος	Συντελεσμένος μέλλοντας

Εγκλίσεις του ρήματος

- Οριστική
- Υποτακτική
- Προστακτική
- Απαρέμφατο
- Μετοχή

Αριθμοί και πρόσωπα

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
α' πρόσωπο (εγώ)	α' πρόσωπο (εμείς)
β' πρόσωπο (εσύ)	β' πρόσωπο (εσείς)
γ' πρόσωπο (αυτός)	γ' πρόσωπο (αυτοί)

Σημείωση : Τα ρήματα *είμαι* και *έχω* λέγονται βοηθητικά.

Σχηματισμός του βοηθητικού ρήματος *έχω*

Ενεστώτας				Παρατατικός	Εξακολουθητικός μέλ.
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Μετοχή	Οριστική	Οριστική
έχω	να έχω	-		είχα	θα έχω
έχεις	να έχεις	έχε		είχες	θα έχεις
έχει	να έχει	-	έχοντας	είχε	θα έχει
έχουμε	να έχουμε	-		είχαμε	θα έχουμε
έχετε	να έχετε	έχετε		είχατε	θα έχετε
έχουν	να έχουν	-		είχαν	θα έχουν

Σχηματισμός του βοηθητικού ρήματος *είμαι*

Ενεστώτας			Παρατατικός	Εξακολουθητικός μέλ.
Οριστική	Υποτακτική	Μετοχή	Οριστική	Οριστική
είμαι	να είμαι		ήμουν	θα είμαι
είσαι	να είσαι		ήσουν	θα είσαι
είναι	να είναι	όντας	ήταν	θα είναι
είμαστε	να είμαστε		ήμαστε	θα είμαστε
είσαστε	να είσαστε		ήσαστε	θα είσαστε
είναι	να είναι		ήταν	θα είναι

Προσοχή !

- Η υποτακτική παίρνει πάντοτε μπροστά συνήθως το **να** ή **όταν** ή **για να**.
- Ο ενεστώτας του ρήματος είμαι, σε όλες τις εγκλίσεις γράφεται με ει, ενώ ο παρατατικός γράφεται με η .
π.χ. είμαστε (τώρα) ενεστώτας.
 ήμαστε (χθες) παρατατικός.

Οι Συζυγίες των ρημάτων είναι δύο.

- Πρώτη συζυγία. Ανήκουν τα ρήματα που στην οριστική του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής, δεν τονίζονται στη λήγουσα ω. π.χ. κρύβω
- Δεύτερη συζυγία. Ανήκουν τα ρήματα που στην οριστική του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής, τονίζονται στη λήγουσα ω.
π.χ. αγαπώ

Σχηματισμός των ρημάτων Α' συζυγίας

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

ρήμα **λύνω**

Ενεστώτας				Παρατατικός
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Μετοχή	Οριστική
λύνω	να λύνω	-	λύνοντας	έλυνα
λύνεις	να λύνεις	λύνε		έλυνες
λύνει	να λύνει	-		έλυνε
λύνουμε - ομε	να λύνουμε - ομε	-		λύναμε
λύνετε	να λύνετε	λύνετε		λύνατε
λύνουν	να λύνουν	-		έλυναν

Αόριστος				Εξακολουθητικός μέλλοντας
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Οριστική
έλυσα	να λύσω	-	λύσει	θα λύνω
έλυσες	να λύσεις	λύσε		θα λύνεις
έλυσε	να λύσει	-		θα λύνει
λύσαμε	να λύσουμε - ομε	-		θα λύνουμε - ομε
λύσατε	να λύσετε	λύσετε		θα λύνετε
έλυσαν	να λύσουν	-		θα λύνουν

Στιγμιαίος μέλλοντας	Παρακείμενος				Σημείωση
	Α' τύπος	Β' τύπος	Α' τύπος	Β' τύπος	
Οριστική	Οριστική	Οριστική	Υποτακτική	Υποτακτική	Ο πιο συνηθισμένος τύπος είναι ο Α'
θα λύσω	έχω λύσει	έχω λυμένο	να έχω λύσει	να έχω λυμένο	
θα λύσεις	έχεις λύσει	έχεις λυμένο	να έχεις λύσει	να έχεις λυμένο	
θα λύσει	έχει λύσει	έχει λυμένο	να έχει λύσει	να έχει λυμένο	
θα λύσουμε - ομε	έχουμε λύσει	έχουμε λυμένο	να έχουμε λύσει	να έχουμε λυμένο	
θα λύσετε	έχετε λύσει	έχετε λυμένο	να έχετε λύσει	να έχετε λυμένο	
θα λύσουν	έχουν λύσει	έχουν λυμένο	να έχουν λύσει	να έχουν λυμένο	

Υπερσυντέλικος		Συντελεσμένος μέλλοντας	
Α' τύπος	Β' τύπος	Α' τύπος	Β' τύπος
Οριστική	Οριστική	Οριστική	Οριστική
είχα λύσει	είχα λυμένο	θα έχω λύσει	θα έχω λυμένο
είχες λύσει	είχες λυμένο	θα έχεις λύσει	θα έχεις λυμένο
είχε λύσει	είχε λυμένο	θα έχει λύσει	θα έχει λυμένο
είχαμε λύσει	είχαμε λυμένο	θα έχουμε λύσει	θα έχουμε λυμένο
είχατε λύσει	είχατε λυμένο	θα έχετε λύσει	θα έχετε λυμένο
είχαν λύσει	είχαν λυμένο	θα έχουν λύσει	θα έχουν λυμένο

Παρατηρήσεις πάνω στην ενεργητική φωνή :

1. Ο Ενεστώτας έχει :
Οριστική, Υποτακτική, Προστακτική (μόνο το β' ενικό και β' πληθυντικό πρόσωπο) και Μετοχή (άκλιτη σε -οντας).
2. Ο Παρατατικός έχει μόνο Οριστική.
3. Ο Αόριστος έχει :
Οριστική, Υποτακτική, Προστακτική (μόνο β' ενικό και β' πληθυντικό πρόσωπο) και Απαρέμφατο (άκλιτο).
4. Οι τρεις Μέλλοντες έχουν μόνο Οριστική.
5. Ο Παρακείμενος έχει : Οριστική και Υποτακτική.
6. Ο Υπερσυντέλικος έχει μόνο Οριστική.
7. Όλοι οι Μέλλοντες έχουν πάντα μπροστά το μόριο **θα**.
8. Οι Προστακτικές έχουν μόνο δύο πρόσωπα, το β' ενικού και β' πληθυντικού.

Ορθογραφία

Όλα τα ρήματα που τελειώνουν σε -ω, γράφονται με **ω**

π.χ. παίζ - **ω**

και σε -ει ή -εις με **ει**

π.χ. παίζ - **ει**, παίζ - **εις**.

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

ρήμα **λύνομαι**

Ενεστώτας				Παρατατικός
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Μετοχή	Οριστική
λύνομαι	να λύνομαι	-	λυνόμενος, - η, - ο	λυνόμουν
λύνεσαι	να λύνεσαι	λύνου		λυνόσουν
λύνεται	να λύνεται	-		λυνόταν
λυνόμαστε	να λυνόμαστε	-		λυνόμαστε
λυνόσαστε	να λυνόσαστε	λύνεστε		λυνόσαστε
λύνονται	να λύνονται	-		λύνονταν

Αόριστος				Εξακολουθητικός μέλλοντας
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Οριστική
λύθηκα	να λυθώ	-	λυθεί	θα λύνομαι
λύθηκες	να λυθείς	λύσου		θα λύνεσαι
λύθηκε	να λυθεί	-		θα λύνεται
λυθήκαμε	να λυθούμε	-		θα λυνόμαστε
λυθήκατε	να λυθείτε	λυθείτε		θα λύνεστε
λύθηκαν	να λυθούν	-		θα λύνονται

Στιγμιαίος μέλλοντας	Παρακείμενος				Μετοχή
	Α' τύπος	Β' τύπος	Α' τύπος	Β' τύπος	
Οριστική	Οριστική	Οριστική	Υποτακτική	Υποτακτική	λυμένος, - η, - ο
θα λυθώ	έχω λυθεί	είμαι λυμένος	να έχω λυθεί	να είμαι λυμένος	
θα λυθείς	έχεις λυθεί	είσαι λυμένος	να έχεις λυθεί	να είσαι λυμένος	
θα λυθεί	έχει λυθεί	είναι λυμένος	να έχει λυθεί	να είναι λυμένος	
θα λυθούμε	έχουμε λυθεί	είμαστε λυμένοι	να έχουμε λυθεί	να είμαστε λυμένοι	
θα λυθείτε	έχετε λυθεί	είστε λυμένοι	να έχετε λυθεί	να είστε λυμένοι	
θα λυθούν	έχουν λυθεί	είναι λυμένοι	να έχουν λυθεί	να είναι λυμένοι	

Υπερσυντέλικος		Συντελεσμένος μέλλοντας	
Α' τύπος	Β' τύπος	Α' τύπος	Β' τύπος
Οριστική	Οριστική	Οριστική	Οριστική
είχα λυθεί	ήμουν λυμένος	θα έχω λυθεί	θα είμαι λυμένος
είχες λυθεί	ήσουν λυμένος	θα έχεις λυθεί	θα είσαι λυμένος
είχε λυθεί	ήταν λυμένος	θα έχει λυθεί	θα είναι λυμένος
είχαμε λυθεί	ήμαστε λυμένοι	θα έχουμε λυθεί	θα είμαστε λυμένοι
είχατε λυθεί	ήσαστε λυμένοι	θα έχετε λυθεί	θα είστε λυμένοι
είχαν λυθεί	ήταν λυμένοι	θα έχουν λυθεί	θα είναι λυμένοι

Παρατηρήσεις :

- Τα ρήματα που στην Ενεργητική φωνή έχουν χαρακτήρα **π, β, φ, πτ**, σχηματίζουν τον Αόριστο της Ενεργητικής σε –ψα και τον Αόριστο της Παθητικής φωνής σε –φτήκα.
π.χ. κλέβω – έκλε - ψα
κλέβομαι – κλέ - φτηκα
- Τα ρήματα που έχουν στην Ενεργητική φωνή χαρακτήρα **κ, γ, χ**, σχηματίζουν τον Αόριστο της Ενεργητικής σε –ξα και τον Αόριστο της Παθητικής φωνής σε –χτηκα.
π.χ. ανοίγω – άνοι - ξα
ανοίγομαι – ανοί - χτηκα
- Τα περισσότερα ρήματα που στην Ενεργητική φωνή έχουν χαρακτήρα σύμφωνα **ξ, σ**, σχηματίζουν τον Αόριστο της Ενεργητικής φωνής σε –σα και τον Αόριστο της Παθητικής φωνής σε –στηκα.
π.χ. δοξάζω – δόξα - σα
δοξάζομαι – δοξά - στηκα
- Τα περισσότερα ρήματα που στην Ενεργητική φωνή έχουν χαρακτήρα **φωνήεν** ή το σύμφωνο **κ**, σχηματίζουν τον Αόριστο της

Ενεργητικής φωνής σε -σα και τον Αόριστο της Παθητικής σε -θηκα.

π.χ. ιδρύω – ίδρυ - σα – ιδρύ - θηκα
 λύνω – έλυ - σα – λύ - θηκα

Ορθογραφία

- Οι καταλήξεις των ρημάτων -μαι, -σαι, -ται των τριών ενικών προσώπων του Ενεστώτα της Παθητικής φωνής γράφονται με **αι**.
 π.χ. εγώ λύνο – **μαι**, εσύ λύνε – **σαι**, αυτός λύνε - **ται**
- Οι καταλήξεις των ρημάτων -με και -τε του πληθυντικού του Ενεστώτα της Παθητικής φωνής, γράφονται με **ε**.
 π.χ. εμείς λύνου – **με**, εσείς λύνε – **τε**
 (όταν το ρήμα αναφέρεται σε πολλά πρόσωπα, ζώα ή πράγματα).
- Οι καταλήξεις του Παθητικού Αορίστου -στηκα, -φτηκα, -χτηκα, -θηκα, γράφονται με **η**.
 π.χ. δοξά – **στηκα**, κρύ – **φτηκα**, δει – **χτηκα**, λύ – **θηκα**.

Ρήματα Β' συζυγίας

Τάξη α' - αω = - ώ

π.χ. αγαπάω – αγαπώ

Ενεργητική φωνή

Ενεστώτας				Παρατατικός
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Μετοχή	Οριστική
αγαπώ	να αγαπώ	-	αγαπώντας	αγαπούσα
αγαπάζ	να αγαπάζ	αγάπα		αγαπούσες
αγαπά ή αγαπάει	να αγαπά ή αγαπάει	-		αγαπούσε
αγαπούμε ή αγαπάμε	να αγαπούμε ή αγαπάμε	-		αγαπούσαμε
αγαπάτε	να αγαπάτε	αγαπάτε		αγαπούσατε
αγαπούν ή αγαπάνε	να αγαπούν ή αγαπάνε	-		αγαπούσαν

Αόριστος				Εξακολουθητικός μέλλοντας
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Οριστική
αγάπησα	να αγαπήσω	-	αγαπήσει	θα αγαπώ
αγάπησες	να αγαπήσεις	αγάπησε		θα αγαπάζ
αγάπησε	να αγαπήσει	-		θα αγαπά ή αγαπάει
αγαπήσαμε	να αγαπήσουμε	-		θα αγαπούμε ή αγαπάμε
αγαπήσατε	να αγαπήσετε	αγαπήστε		θα αγαπάτε
αγάπησαν	να αγαπήσουν	-		θα αγαπούν ή αγαπάνε

Στιγμιαίος μέλλοντας	Παρακείμενος	
	Οριστική	Υποτακτική
θα αγαπήσω	έχω αγαπήσει	να έχω αγαπήσει
θα αγαπήσεις	έχεις αγαπήσει	να έχεις αγαπήσει
θα αγαπήσει	έχει αγαπήσει	να έχει αγαπήσει
θα αγαπήσουμε	έχομε αγαπήσει	να έχομε αγαπήσει
θα αγαπήσετε	έχετε αγαπήσει	να έχετε αγαπήσει
θα αγαπήσουν	έχουν αγαπήσει	να έχουν αγαπήσει

Συντελεσμένος μέλλοντας	Υπερσυντέλικος
θα έχω αγαπήσει	είχα αγαπήσει
θα έχεις αγαπήσει	είχες αγαπήσει
θα έχει αγαπήσει	είχε αγαπήσει
θα έχομε αγαπήσει	είχαμε αγαπήσει
θα έχετε αγαπήσει	είχατε αγαπήσει
θα έχουν αγαπήσει	είχαν αγαπήσει

Παθητική φωνή

ρήμα *αγαπιέμαι*

Ενεστώτας		Παρατατικός	Στιγμιαίος μέλλοντας
Οριστική	Υποτακτική	Οριστική	
αγαπιέμαι	να αγαπιέμαι	θα αγαπώ	θα αγαπηθώ
αγαπιέσαι	να αγαπιέσαι	θα αγαπάς	θα αγαπηθείς
αγαπιέται	να αγαπιέται	θα αγαπά ή αγαπάει	θα αγαπηθεί
αγαπιόμαστε	να αγαπιόμαστε	θα αγαπούμε ή αγαπάμε	θα αγαπηθούμε
αγαπιέστε	να αγαπιέστε	θα αγαπάτε	θα αγαπηθείτε
αγαπιούνται	να αγαπιούνται	θα αγαπούν ή αγαπάνε	θα αγαπηθούν

Αόριστος				Εξακολουθητικός μέλλοντας
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	
αγαπήθηκα	να αγαπηθώ	-	αγαπηθεί	θα αγαπιέμαι
αγαπήθηκες	να αγαπηθείς	αγαπήσου		θα αγαπιέσαι
αγαπήθηκε	να αγαπηθεί	-		θα αγαπιέται
αγαπηθήκαμε	να αγαπηθούμε	-		θα αγαπιόμαστε
αγαπηθήκατε	να αγαπηθείτε	αγαπηθείτε		θα αγαπιέστε
αγαπήθηκαν	να αγαπηθούν	-		θα αγαπιούνται

Παρακείμενος		
Οριστική	Υποτακτική	Μετοχή
έχω αγαπηθεί	να έχω αγαπηθεί	αγαπημένος, - η, - ο
έχεις αγαπηθεί	να έχεις αγαπηθεί	
έχει αγαπηθεί	να έχει αγαπηθεί	
έχομε αγαπηθεί	να έχομε αγαπηθεί	
έχετε αγαπηθεί	να έχετε αγαπηθεί	
έχουν αγαπηθεί	να έχουν αγαπηθεί	

Συντελεσμένος μέλλοντας	Υπερσυντέλικος
θα έχω αγαπηθεί	είχα αγαπηθεί
θα έχεις αγαπηθεί	είχες αγαπηθεί
θα έχει αγαπηθεί	είχε αγαπηθεί
θα έχουμε αγαπηθεί	είχαμε αγαπηθεί
θα έχετε αγαπηθεί	είχατε αγαπηθεί
θα έχουν αγαπηθεί	είχαν αγαπηθεί

Κατά το αγαπώ κλίνονται : απαντώ, κεντώ, κυβερνώ, κυνηγώ, τρυπώ, ρωτώ, χαιρετώ, τιμώ, νικώ, χτυπώ, κρεμώ, περνώ, χαλώ, ρουφώ, βαστώ, πετώ κ.ά.

Κατά το αγαπιέμαι κλίνονται : αναρωτιέμαι, κρατιέμαι, τρυπιέμαι, σταυροκοπιέμαι, πουλιέμαι, μετριέμαι, παρηγοριέμαι, τυραννιέμαι, στενοχωριέμαι, κρεμιέμαι, ξεχνιέμαι, γελιέμαι, πετιέμαι κ.ά.

Ρήματα Β' συζογίας

Β' τάξη : - άω = - ώ, - είς, - εί, - ούμε, - είτε, - ουν

Ενεργητική φωνή

Ενεστώτας			
Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική	Μετοχή
κινώ	να κινώ	-	κινώντας
κινείς	να κινείς	κίνει	
κινεί	να κινεί	-	
κινούμε	να κινούμε	-	
κινείτε	να κινείτε	κινείτε	
κινούν	να κινούν	-	

Παθητική φωνή

Ενεστώτας		
Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Μετοχή
κινούμαι	να κινούμαι	κινούμενος
κινείσαι	να κινείσαι	
κινείται	να κινείται	
κινούμαστε	να κινούμαστε	
κινείστε	να κινείστε	
κινούνται	να κινούνται	

Σημείωση : Οι υπόλοιποι χρόνοι σχηματίζονται όπως ακριβώς τα ρήματα της Α΄ τάξης, αγαπώ – αγαπιέμαι

Κατά το κινώ – κινιέμαι κλίνονται : αδικώ, αδιαφορώ, θεωρώ, κατοικώ, αργώ, δημιουργώ, εξαντλώ, επιχειρώ, ζω, συγκινώ, συμμαχώ, ποθώ, προσπαθώ, προχωρώ, υμνώ, υπηρετώ, φιλώ, φρουρώ, ωφελώ κ. ά.

Α΄ Ρήματα σε ούμαι Παθητικής φωνής που κλίνονται στον Ενεστώτα και Παρατατικό κατά την αρχαία ελληνική γλώσσα.

Παθητική φωνή

Ενεστώτας		Παρατατικός
Οριστική	Υποτακτική	Οριστική
στερούμαι	να στερούμαι	στερούμουν
στερείσαι	να στερείσαι	στερούσουν
στερείται	να στερείται	στερούνταν
στερούμαστε	να στερούμαστε	στερούμαστε
στερείστε	να στερείστε	στερούσατε
στερούνται	να στερούνται	στερούνταν

Όμοια σχηματίζονται τα : μιμούμαι, ταλαιπωρούμαι, προηγούμαι, συνεννοούμαι, εξαιρούμαι, αφαιρούμαι, αποτελούμαι, κ.ά.

Β΄ Ρήματα σε – ώμαι Παθητικής φωνής που κλίνονται στον Ενεστώτα στην Οριστική και Υποτακτική, κατά την αρχαία ελληνική γλώσσα.

Παθητική φωνή

Ενεστώτας	
Οριστική	Υποτακτική
εγγύωμαι	να εγγύωμαι
εγγύασαι	να εγγύασαι
εγγύεται	να εγγύεται
εγγύομαστε	να εγγύομαστε
εγγύάστε	να εγγύάστε
εγγύονται	να εγγύονται

Όμοια σχηματίζονται τα : εξαρτώμαι, διερωτώμαι, διασπώμαι κ.ά.

Πρόσεχε, όταν γράφεις

1. Τα ρήματα σε – **ώνω**, γράφονται με **ω**.
π.χ. δηλ – **ώνω**, τελει – **ώνω**
2. Τα ρήματα σε – **αίνω**, γράφονται με **αι**. **Εξαιρούνται** : μένω, δένω, πλένω.
π.χ. πηγ – **αίνω**, μαθ – **αίνω**
3. Τα ρήματα σε – **εύω**, γράφονται με **ευ**. **Εξαιρούνται** : κλέβω, σέβομαι.
π.χ. παιδ – **εύω**, κλαδ – **εύω**
4. Τα ρήματα σε – **άβω**, γράφονται με **β**. **Εξαιρούνται** : παύω, αναπαύομαι.
π.χ. ρά – **βω**, σκά – **βω**
5. Τα ρήματα σε – **έρνω**, γράφονται με **ε**. **Εξαιρείται** : παίρνω.
π.χ. δ – **έρνω**, σ – **έρνω**
6. Τα ρήματα σε – **έω**, γράφονται με **ε**. **Εξαιρούνται** : φταίω, κλαίω, καίω.
π.χ. αναπν – **έω**, πλ – **έω**
7. Τα ρήματα σε – **ίζω**, γράφονται με **ι**.
π.χ. αρχ – **ίζω**, φωτ – **ίζω**
Εξαιρούνται :
 - με – **ήζω** : π – **ήζω**, πρ – **ήζω**
 - με – **ύζω** : αναβλ – **ύζω**, αναβρ – **ύζω**, γογγ – **ύζω**, δακρ – **ύζω**, κατακλ – **ύζω**, κελαρ – **ύζω**, συγχ – **ύζω**, σφ – **ύζω**
 - με – **είζω** : δαν – **είζω**
 - με – **οίζω** : αθρ - **οίζω**

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ,

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2002 - 2003